

An importance of the research of criminological characteristic of the person committing domestic violence (offender) as well as his criminological portrait composition has been stressed.

It has been claimed that definition of criminologically valued features of the structure of the person committing domestic violence will enable to estimate his typical criminological portrait and consequently to elaborate recommendations on improvement of such socially dangerous phenomena counteraction.

Current approaches to the definition of term «personality of criminal» have been analyzed. The author supports long established definition of personality of criminal as complex of socially significant features, connections and relations which designate human being (person) guilty in violation of criminal legislation.

A person committing domestic violence has been studied through structural elements of his criminological characteristic such as social demographic, criminal legal and social psychological features.

The conclusion that domestic violence is committed by males (96,6 %, of which 50 % - sons) aged from 21 to 40, having secondary education (50 %), officially non-employed (96,52 %), 62 % of which have no previous criminal record and 32,75 % were under influence of alcohol has been drawn; 65 % has same place of registration and place of actual residence.

A suggestion to study domestic violence further in a way of its determination and counteraction has been made.

Key words: crime, personality of criminal, domestic violence, person committing domestic violence, offender, social demographic features, criminal legal features, social psychological features.

DOI <https://doi.org/10.33766/2524-0323.86.105-115>

УДК 343.13

М. Ю. Веселов,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Криворізького факультету Національного університету
«Одеська юридична академія»
(м. Кривий Ріг - м. Одеса, Україна)
e-mail: m.me/krog.onua.edu.ua

 <https://orcid.org/0000-0002-3963-2764>

М. Ю. Гаврилюк,

студентка 4 курсу Криворізького факультету
Національного університету
«Одеська юридична академія»
(м. Кривий Ріг - м. Одеса, Україна)
e-mail: m.me/krog.onua.edu.ua

 <https://orcid.org/0000-0002-4935-8762>

ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСОБИ, ЯКА НЕ ДОСЯГЛА ВІКУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У статті звертається увага на відсутність чітких положень про процесуальні права дітей, які не досягли віку кримінальної відповідальності й щодо яких

передбачається застосування примусових заходів виховного характеру. Робиться акцент на необхідності закріплення в кримінальному процесуальному законодавстві правового статусу таких осіб, а також введення нового інституту – повідомлення про підозру у вчиненні суспільно небезпечного діяння осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності.

Ключові слова: діти, суспільно небезпечне діяння, кримінальне провадження, правовий статус, примусові заходи виховного характеру, ювенальна юстиція.

Постановка проблеми. У відповідності з української кримінально-правовою доктриною суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого, відповідно до Кримінального кодексу (далі – КК), може наставати кримінальна відповідальність. Згідно зі ст. 22 КК України кримінальні відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося 16 років. Проте існує ще так званий мінімальний вік кримінальної відповідальності, а саме: законом встановлено чіткий перелік складів злочинів, за вчинення яких кримінальної відповідальності підлягають особи у віці від 14 до 16 років [1].

Відповідно до КК України (ч. 2 ст. 97 та Кримінально-процесуально кодексу України (далі – КПК) (ст. 498), у разі вчинення особою після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність (14 або 16 років), суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, до такої малолітньої особи можуть бути застосовані примусові заходи виховного характеру, передбачені ч. 2 ст. 105 КК України.

Слід зазначити, що серед загальної кількості осіб, щодо яких відомості про скоєний злочин було внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань, відсоток суспільно небезпечних діянь, вчинених особами у віці від 11 до 14/16 років (які досягли віку кримінальної відповідальності) досить незначний. За 12 місяців 2018 року він склав усього 0,14 %, а за п'ять місяців 2019 року – 0,11 %. Утім відсоток співвідношення збільшується щодо загального числа неповнолітніх, які вчинили кримінальне правопорушення або суспільно небезпечне діяння, як-от: у віці до 14 років – до 4 % (2018 р.) і 4,6 % (за 5 місяців 2019 р.); від 14 до 15 років – до 31 % (2018 р.) і 30 % (за 5 місяців 2019 р.) [2; 3]. Наведена статистика вже наочно демонструє необхідність наукової й практичної уваги до питань кримінального провадження в застосуванні примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Раніше окремі питання зазначеної тематики серед українських учених розглядалися в рамках таких досліджень, як: «Процесуальне становище в кримінальному судочинстві України неповнолітнього, який вчинив злочин або суспільно небезпечне діяння» (А. Є. Голубов, 2005 р.) [4], «Процесуальний порядок вирішення справ про суспільно небезпечні діяння осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності» (С. М. Зеленський, 2007 р.) [5], «Провадження у справах про застосування примусових заходів виховного характеру » (Л. М. Палох,

2007 р.) [6], «Кримінальне провадження у справах малолітніх» (Є. М. Гідулянова, 2008 р.) [7], «Забезпечення прав і законних інтересів малолітніх осіб у кримінальному процесі України» (У. С. Ковна, 2010 р.) [8]. Однак ті висновки й пропозиції, які були отримані в наведених роботах на сьогодні, втратили актуальність у зв'язку з кардинальними змінами кримінально-процесуального законодавства України в 2012 році. Проте оновлення КПК України не вирішило всіх законодавчих і правозастосовних проблем, пов'язаних із кримінальним провадженням. Серед основних проблем, що існують донині в цій сфері на стадії досудового розслідування, слід зазначити відсутність чітких положень про процесуальні права дітей, які не досягли віку кримінальної відповідальності, що не відповідає не тільки міжнародним стандартам кримінальної юстиції щодо дітей, а й загальним стандартам, що застосовуються до повнолітніх осіб. Поряд із демократичними змінами, спрямованими на гуманізацію кримінального судочинства щодо неповнолітніх, КПК України 2012 року містить цілу низку суттєвих колізій та формальностей, зокрема щодо категорії дітей, котрі скоїли злочини, не досягнувши віку кримінальної відповідальності (про це нечітко зазначено в новому КПК) [9]. Крім того, на даному питанні зацентована увага в Національній стратегії реформування системи юстиції щодо дітей в Україні на період до 2023 року [10].

Формування цілей. Метою даного дослідження є концептуалізація прогалів українського кримінально-процесуального законодавства в частині правового статусу такого учасника кримінального провадження, як особи щодо якої передбачено застосування примусових заходів виховного характеру, а також визначення напрямків правового врегулювання цих питань.

Виклад основного матеріалу. У рамках кожної національної юрисдикції слід докласти зусиль установам й органам, до функцій яких входить здійснення правосуддя щодо даної категорії осіб для прийняття комплексу законів, правил і положень, які відносяться безпосередньо до неповнолітніх правопорушників: а) задовольняти різні потреби неповнолітніх правопорушників, захищаючи при цьому їх основні права; б) задовольняти потреби суспільства; в) проводити в життя такі правила неухильно і неупереджено [11, п. 2.3].

У розділі 38 КПК України виділено окремий параграф (§ 2), який містить норми, що регламентують особливості кримінального провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності [12]. Можна сказати, що допустимість застосування таких заходів до особи, яка не досягла віку кримінальної відповідальності, є свого роду суспільно-правовим компромісом, оскільки відсутність складу злочину виключає будь-які кримінальні наслідки. Наприклад, К. І. Смеловцев розглядає таке питання, як розширення рамок кримінально каранної причетності до злочину, що безумовно, буде сприяти зниженню злочинності неповнолітніх (за умови, що в кожній нормі інституту причетності захист дітей буде поставлений на перше місце) [13]. Примусові заходи виховного характеру не є кримінальним покаранням та істотно відрізняються від них за своєю суворістю. У той же час

вони пов'язані з певними обмеженнями й позбавленнями для особи щодо якої таке реагування застосовується. Примусові заходи виховного характеру є мірою державного примусу, що застосовується незалежно від бажання такої особи. Їх покладання обумовлено необхідністю позбавлення особи, яка не досягла віку кримінальної відповідальності і яка вчинила суспільно небезпечне діяння, крім іншого, й ілюзії про безкарність його дій. Примусовий характер зазначених заходів обумовлює чітку регламентацію процедури їх застосування, тобто кримінального провадження, а також визначення статусу учасників даних кримінально-процесуальних відносин. Однак аналіз норм КПК України свідчить, що з даного питання національне законодавство має значні прогалини. Категорія, «діти, які не досягли віку кримінальної відповідальності», оминається чинним законодавством. Якщо у відношення неповнолітніх, які досягли віку кримінальної відповідальності закон оперує такими термінами як підозрюваний або обвинувачений і в ст. 42 КПК України дає визначення цим поняттям, то щодо осіб, які вчинили суспільно небезпечне діяння до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, відсутній навіть уніфікований підхід щодо такої термінології. Так у статтях § 2 гл. 38 КПК України йдеться про особу, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність після досягнення одинадцятирічного віку до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність. При цьому в назві самого параграфа використовується словосполучення «неповнолітні, які не досягли віку кримінальної відповідальності». У ст. 3 КПК України «Визначення основних термінів Кодексу» серед сторін кримінального провадження з боку захисту згадується особа, щодо якої передбачається застосування примусових заходів виховного характеру. Саме такий термін зустрічаємо і в ч. 2 ст. 52 КПК України – випадки обов'язкової участі захисника в кримінальному провадженні. Однак глава 3 КПК України «Суд, сторони та інші учасники кримінального судочинства» правового статусу (прав і обов'язків) даного учасника кримінального провадження серед інших не закріплює і навіть не згадує про нього. Згідно КПК України (ст. 499) досудове розслідування в кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру здійснюється згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом. У ході досудового розслідування проводяться необхідні процесуальні дії для з'ясування обставин вчинення суспільно небезпечного діяння й особи неповнолітнього. Законодавець неодноразово підкреслює обов'язковість участі захисника в подібному порядку кримінального провадження. При відсутності підстав для закриття кримінального провадження прокурор стверджує складене слідчим або самостійно складає клопотання про застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру й направляє його до суду в порядку, передбаченому цим Кодексом. Разом із тим вітчизняний законодавець не врахував той момент, що, згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом, у звичайному кримінальному провадженні або навіть в

кримінальному провадженні щодо неповнолітніх правопорушників сторона захисту з'являється з моменту появи підозрюваного.

Підозрюваною є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276 - 279 КПК України, повідомлено про підозру й затримано за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, або особа щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено внаслідок невстановлення її місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений КПК для вручення повідомлень. Ефективність здійснення захисту в кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування багато в чому обумовлюється існуючим правовим механізмом реалізації підозрюваним (його захисником, законним представником) свого правового статусу. Згідно ст. 276 КПК України, у разі вручення повідомлення про підозру, слідчий, прокурор або інша уповноважена посадова особа (особа, якій законом надано право здійснювати затримання) зобов'язані невідкладно повідомити підозрюваному про його права, передбачені статтею 42 цього Кодексу. Після цього на прохання підозрюваного зазначені посадові особи зобов'язані детально роз'яснити кожне із зазначених прав. З повідомленням про підозру у вчиненні злочину закон пов'язує й терміни досудового розслідування: воно повинно бути закінчено протягом двох місяців з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину (ч. 1 ст. 219 КПК України). Проте на стадії досудового розслідування сучасна редакція закону не передбачає підготовки та вручення повідомлення про підозру у вчиненні суспільно небезпечного діяння щодо особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів виховного характеру. Вручення повідомлення про підозру (за аналогією з законом) у такій ситуації також є неприйнятним, оскільки таке повідомлення має на увазі факт вчинення особою кримінального правопорушення, що впливає з вимог до змісту даного процесуального документу.

На сьогодні у правозастосовчій діяльності органів досудового розслідування й прокуратури не існує будь-якої усталеної (єдиної) практики розв'язання цього законодавчого колапсу. У деяких органах особу, яка не досягла віку кримінальної відповідальності, розглядають і допитують як свідка, а повідомлення про підозрі не пред'являють. Проте в подібній ситуації і в такому статусі ані особа, щодо якої передбачається застосування примусових заходів виховного характеру, ані її законні представники та захисник (адвокат) не можуть формально користуватися правами сторони захисту (підозрюваного). В інших органах (на прикладі прокуратури м. Кривого Рогу) існує неофіційно прийняте правило проводити допит даної категорії учасників досудового розслідування як особи, щодо якої передбачається застосування примусових заходів виховного характеру за правилами, передбаченими статтями 226, 227 і 490 КПК України. Особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність надання правдивих показань, не попереджаючи їх про кримінальну відповідальність за відмову від надання показань і за завідомо неправдиві показання. Але цей підхід також формально не відповідає вимогам принципу законності, оскільки, по-перше, кримінально-

процесуальне законодавство України не містить норми, яка регламентує проведення допиту даної категорії осіб, а по-друге, це також не прирівнює їх у правовому статусі з підозрюваними, і отже, не дає можливості використовувати всі права, надані законом для сторони захисту.

У Мінімальних стандартних правилах ООН, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінських правилах») сказано, що права неповнолітніх, основні процесуальні гарантії, такі, як презумпція невинності, право бути повідомленим про пред'явлене обвинувачення (підозру), право на відмову давати показання, право мати адвоката, право на присутність батьків або опікунів, право на очну ставку зі свідками та їх перехресний допит і право на апеляцію до вищої інстанції повинні бути гарантовані на всіх етапах судового розгляду [11, п. 7]. На етапі досудового розслідування дитина вперше стикається з системою кримінальної юстиції. Від якості та повноти досудового розслідування залежить подальший хід кримінального провадження. Захист прав дітей на зазначеному етапі відіграє найважливішу роль для повноцінної системи ювенальної юстиції.

Висновки. Отже, керуючись міжнародними стандартами, з метою захисту прав дітей у кримінальному провадженні необхідно внести ряд доповнень до чинної редакції КПК України, а саме: визначити правовий статус особи, у відношенні якого передбачається застосування примусових заходів виховного характеру й закріпити його серед норм глави 3 КПК України; передбачити інститут повідомлення про підозру у вчиненні суспільно небезпечного діяння, доповнивши відповідними нормами § 2 глави 38 КПК України. Керуючись цими висновками, у перспективі планується підготувати обґрунтування внесення до КПК України наступних норм у такій редакції:

Стаття 42-1. «Особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння до досягнення віку кримінальної відповідальності»

1. Особою, яка вчинила суспільно небезпечне діяння до досягнення віку кримінальної відповідальності є та, якій у порядку, передбаченому статтями 276– 279 і 499-1, 499-2 цього Кодексу, повідомлено про підозру, або особа, затримана за підозрою в скоєнні суспільно небезпечного діяння.

2. Особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння до досягнення віку кримінальної відповідальності, має права й обов'язки підозрюваного, обвинуваченого, передбачені статтею 42 цього Кодексу, в обсязі, необхідному для її захисту з урахуванням особливостей, які передбачені Главою 38 цього Кодексу.

Стаття 499-1. «Повідомлення про підозру особі, яка вчинила суспільно небезпечне діяння до досягнення віку кримінальної відповідальності»

1. Повідомлення про підозру особі, яка вчинила суспільно небезпечне діяння до досягнення віку кримінальної відповідальності, здійснюється після встановлення віку такої особи у випадках:

1) затримання особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння до досягнення віку кримінальної відповідальності на місці вчинення суспільно небезпечного діяння або безпосередньо після його вчинення;

2) поміщення особи яка вчинила суспільно небезпечне діяння до досягнення віку кримінальної відповідальності у приймальник-розподільник для дітей;

3) наявності достатніх доказів для підозри особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння до досягнення віку кримінальної відповідальності в скоєнні суспільно небезпечного діяння.

2. Порядок повідомлення та зміни повідомлення про підозру особі, яка вчинила суспільно небезпечне діяння до досягнення віку кримінальної відповідальності визначається загальними правилами цього Кодексу для повідомлення про підозру (статті 276–279) з урахуванням особливостей, передбачених цією статтею.

3. Повідомлення про підозру особі, яка вчинила суспільно небезпечне діяння до досягнення віку кримінальної відповідальності здійснюється у присутності її батьків або інших законних представників та захисника.

Стаття 499-2. «Зміст письмового повідомлення про підозру особи, вчинила суспільно небезпечне діяння до досягнення віку кримінальної відповідальності»

1. Письмове повідомлення про підозру складається прокурором або слідчим за погодженням з прокурором.

Повідомлення має містити такі відомості:

1) прізвище та посаду слідчого, прокурора, який здійснює повідомлення;

2) анкетні відомості особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння до досягнення віку кримінальної відповідальності (прізвище, ім'я, по батькові, дату і місце народження, місце проживання, громадянство);

3) анкетні відомості законного представника особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння до досягнення віку кримінальної відповідальності (прізвище, ім'я, по батькові, дату і місце народження, місце проживання, громадянство);

4) найменування (номер) кримінального провадження, у рамках якого здійснюється повідомлення;

5) зміст підозри;

6) правова кваліфікація суспільно небезпечного діяння, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

7) стислий виклад фактичних обставин суспільно небезпечного діяння, у вчиненні якого підозрюється особа, у тому числі вказівки часу, місця його вчинення, а також інших істотних обставин, відомих на момент повідомлення про підозру;

8) права, особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння до досягнення віку кримінальної відповідальності;

9) підпис слідчого, прокурора, який здійснив повідомлення.

Використані джерела:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 19.05.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n606> (дата звернення: 10.06.2019).

2. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення (за січень-грудень 2018 року) / Генеральна прокуратура України. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820&c=edit&c=fo# (дата звернення: 10.06.2019).

3. Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення (за січень-травень 2019 року) / Генеральна прокуратура України. URL :

https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820&c=edit&_c=fo# (дата звернення : 10.06.2019).

4. Голубов А. Є. Процесуальне становище в кримінальному судочинстві України неповнолітнього, який скоїв злочин або суспільно небезпечне діяння: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2005. 215 с.

5. Зеленський С. М. Процесуальний порядок вирішення справ про суспільно небезпечні діяння осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Київський нац. ун-т внутр. справ. Київ, 2007. 20 с.

6. Палюх Л. М. Провадження у справах про застосування примусових заходів виховного характеру: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Академія адвокатури України. Київ, 2007. 19 с.

7. Гідулянова Є. М. Кримінальне провадження у справах для малолітніх: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Одеська нац. юрид. академія. Одеса, 2008. 20 с.

8. Ковна У. С. Забезпечення прав та інтересів малолітніх осіб у кримінальному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Академія адвокатури України. Київ, 2010. 22 с.

9. Дотриманні прав дитини в Україні: 2012–2015 / Коаліція неурядових організацій «Права дитини в Україні». 64 с. URL: <https://issuu.com/crc-ngo/docs/fb810b5b361ad0> (дата звернення: 16.06.2019).

10. Про схвалення Національної стратегії Реформування системи юстиції відносно дітей на період до 2023 року: Розпорядження Кабінету міністрів України від 18.12.2018 р. № 1027-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1027-2018-%D1%80> (дата звернення: 10.06.2019).

11. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила»): Прийнято резолюцією № 40/33 Генеральної Асамблеї ООН від 29.11.1985 р URL : https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/beijing_rules.shtml (дата звернення: 10.06.2019).

12. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 11.01.2019. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n3935> (дата звернення: 10.06.2019).

13. Смеловцев К. И. Ювенальная юстиция в системе социальной профилактики правонарушений несовершеннолетних: ариф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / ВНИИ МВД РФ. Москва, 2005. 36 с. URL : <http://lawtheses.com/jreader/418370/a#?page=36>.

References:

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal codex of Ukraine]: Zakon Ukrainy № 2341-III. (2001). Data ovlennya: 19.05.2019. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n606> [in Ukrainian].

2. Heneral'na prokuratura Ukrainy. (n. d.). Yedynyuy zvit pro osib, yaki vchynyly kryminal'ni pravoporushennya (za sichen'-hruden' 2018 roku) [Unified report on criminal offenders (January-December 2018)]. Retrieved from: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820&c=edit&_c=fo# (10.06.2019). [in Ukrainian].

3. Heneral'na prokuratura Ukrainy. (n. d.). Yedyny zvit pro osib, yaki vchynyly kryminal'ni pravoporushennya (za sichen'-traven' 2019 roku) [*Unified report on criminal offenders (January-May 2019)*]. Retrieved from: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820&c=edit&c=fo# (10.06.2019). [in Ukrainian].

4. Holubov A. Ye. (2005). Protseusual'ne stanovyshche v kriminal'nomu sudochinstvi Ukrainy nepovnotitn'oho, yakyy skoyiv zlochyn abo suspil'no nebezpechne diyannya [*The procedural position in the criminal juvenile justice of a juvenile who committed a crime or a socially dangerous act*]. Extended abstract of Candidate's of Law thesis. Kharkiv [in Ukrainian].

5. Zelenskyi S. M. (2007). Protseusualnyi poriadok vyrishennia sprav pro suspilno nebezpechni diiannia osib, yaki ne dosiahly viku kryminalnoi vidpovidalnosti [*The procedural procedure for solving cases of socially dangerous acts of persons who have not reached the age of criminal responsibility*]. Extended abstract of Candidate's of Law thesis. Kyiv [in Ukrainian].

6. Paliukh L. M. (2007). Provadzhennia u spravakh pro zastosuvannia prymusovykh zakhodiv vykhovnoho kharakteru [*Proceedings in cases on the application of compulsory measures of educational nature*]. Extended abstract of Candidate's of Law thesis. Kyiv. [in Ukrainian].

7. Hidulianova Ye. M. (2008). Kryminalne provadzhennia u spravakh dlia malolitnikh [*Criminal proceedings for affairs for minors*]. Extended abstract of Candidate's of Law thesis. Odesa [in Ukrainian].

8. Kovna U. S. (2010). Zabezpechennia prav ta interesiv malolitnikh osib u kryminalnomu protsesi Ukrainy [*Providing rights and the Law of interests of minor children in the criminal process of Ukraine*]. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

9. Koalitsiya neuryadovykh orhanizatsiy «Prava dytyny v Ukraini». (n.d.). Dotrymanni prav dytyny v Ukraini: 2012–2015 [*Observance of the rights of the child in Ukraine: 2012–2015*]. Retrieved from: <https://issuu.com/crc-ngo/docs/fb810b5b361ad0> (16.06.2019). [in Ukrainian].

10. Pro skhvalennia Natsional'noyi stratehiyi Reformuvannya systemy yustytysii vidnosno ditey na period do 2023 roku [*Approval of the National Strategy for the Reform of the Justice System in Respect of Children for the Period up to 2023*] (2018). Rozporyadzhennia Kabinetu ministriv Ukrainy № 1027-r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1027-2018-%D1%80> (10.06.2019) [in Ukrainian].

11. Rezoliutsiia Heneral'noyi Asambleyi OON № 40/33. (1985). Minimalni standartni pravyla Orhanizatsii Obiednanykh Natsii, shcho stosuutsia vidpravlennia pravosudivia shchodo nepovnotitnikh («Pekinski pravyla») [*United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice («The Beijing Rules»*)]. Retrieved from: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/beijing_rules.shtml (10.06.2019) [in Ukrainian].

12. Kryminalnyi protseusualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy № 4651-VI. (2012). Data onovlennya: 11.01.2019. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n3935> (10.06.2019) [in Ukrainian].

13. Smelovtsev K. Y. (2005). Yuvenalnaia yustytysia v systeme sotsyalnoi profylaktyky pravonarushenyi nesovershennoletnykh. [Juvenile justice in the system of social prevention of juvenile delinquency]. Extended abstract of Candidate's of Law thesis. Moskva. Retrieved from: <http://lawtheses.com/jreader/418370/a#?page=36> (10.06.2019) [in Russian].

Веселов Н. Ю.,

кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедры уголовно-правовых дисциплин
Криворожского факультета Национального университета
«Одесская юридическая академия»
(г. Кривой Рог – г. Одесса, Украина)

Гаврилюк М. Ю.,

студентка 4 курса Криворожского факультета Национального
университета «Одесская юридическая академия»
(г. Кривой Рог – г. Одесса, Украина)

ПРАВОВОЙ СТАТУС ЛИЦА, НЕ ДОСТИГШЕГО ВОЗРАСТА УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ В УГОЛОВНОМ ПРОИЗВОДСТВЕ

В статье обращается внимание на отсутствие четких положений о процессуальных правах детей, не достигших возраста уголовной ответственности, в отношении которых предполагается применение принудительных мер воспитательного характера. Делается акцент на необходимости закрепления в уголовном процессуальном законодательстве правового статуса таких лиц, а также введения нового института – уведомления о подозрении в совершении общественно опасного деяния лиц, не достигших возраста уголовной ответственности.

Ключевые слова: дети, общественно опасное деяние, уголовное производство, правовой статус, принудительные меры воспитательного характера, ювенальная юстиция.

Veselov M.,

Associate professor at the department of criminal law disciplines of the
Krivoy Rog faculty of the National university «Odessa law academy»,
Ph.D., fssociate professor
(Krivoy Rog – Odessa, Ukraine)

Gavrilyuk M.,

4th year student of the Krivoy Rog faculty of the National university
«Odessa law academy»
(Krivoy Rog – Odessa, Ukraine)

THE LEGAL STATUS OF A PERSON WHO HAS NOT REACHED THE AGE OF CRIMINAL RESPONSIBILITY IN CRIMINAL PROCEEDINGS

The article draws attention to the lack of clear provisions on the procedural rights of children who have not reached the age of criminal responsibility, which provides for the use of coercive measures of educational nature. The compulsory nature of these measures stipulates a clear regulation of the procedure for their application – criminal proceedings, as well as determination of the status of participants in criminal-procedural relations. Pre-trial investigation in criminal proceedings on the use of compulsory measures of educational nature is carried out in accordance with the rules provided for in the Criminal Procedure Code of Ukraine. The category, «children under

the age of criminal responsibility» as participants in criminal proceedings is ignored by the current criminal procedural law. Formally, the status of a defense party in a criminal proceeding is associated with a notification of a person suspected of committing a crime. However, the legislation does not provide for such a communication concerning persons who have committed a socially dangerous act (because of non-achievement of the age of criminal responsibility are not the subjects of a crime). And, accordingly, the status of such persons is not definitively defined. In some bodies, a person who has not reached the age of criminal responsibility, is being examined and questioned as a witness, no suspicion is reported. The uncertainty of the procedural status of such a child and his legal representatives, the defense counsel (lawyer) complicates the realization of full protection of the rights of these persons. The emphasis is placed on the need to consolidate the legal status of such persons in the criminal procedural law, as well as the introduction of a new institution – notification of suspicion of committing a socially dangerous act of persons who have not reached the age of criminal responsibility. The conclusions suggest a draft of new norms to the Criminal Procedural Code of Ukraine.

Key words: children, socially dangerous act, criminal proceedings, legal status, compulsory educational measures, juvenile justice.

DOI <https://doi.org/10.33766/2524-0323.86.115-125>

УДК 342.56:342.57

І. М. Кравченко,

викладач кафедри загально-правових дисциплін
Дніпровського гуманітарного університету
(м. Дніпро, Україна)

e-mail: mpv12@i.ua

 <https://orcid.org/0000-0001-8693-1428>

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ НАД ДІЯЛЬНІСТЮ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ

Стаття присвячена аналізу поняття, сутності та змісту громадського контролю як самостійного напрямку взаємодії адміністративних судів із громадськістю. Наведено поняття громадського контролю над адміністративними судами. Визначені принципи здійснення громадського контролю над адміністративними судами. Встановлені форми здійснення громадського контролю над адміністративними судами. Розкриті методи проведення громадського контролю над адміністративними судами. Виокремленні проблемні питання здійснення громадського контролю над адміністративними судами, а також визначені напрямки вдосконалення громадського контролю над адміністративними судами.

Ключові слова: адміністративний суд, громадянське суспільство, громадський контроль, державна влада, метод громадського контролю, судова влада, форма громадського контролю

Постановка проблеми. Запорукою стримування держави, контролю над владою виступає громадянське суспільство, оскільки державна влада завжди тяжіє до абсолюту. Суспільство постійно потребує існування важелів